

Spis treści

Słowo jubileuszowe (<i>Kordian Kolbiarz, Paweł Nakonieczny</i>)	11
Słowo wstępne (<i>Edward Hałajko</i>)	12
Słowo od redaktorów monografii (<i>Wojciech Kucharski, Tomasz Przerwa</i>)	14
Położenie geograficzne oraz środowisko naturalne Nysy (<i>Zdzisław Jary, Michał Łopuch</i>)	19
Wprowadzenie	19
Charakterystyka mezoregionów fizyczno-geograficznych ziemi nyskiej	23
Pokrywa glebowa	28
Próba rekonstrukcji zmian klimatyczno-środowiskowych w późnym plejstocenie i holocenie	30
Współczesne warunki klimatyczne okolic Nysy	36
I. Zanim powstało miasto	39
Najstarsze ślady działalności człowieka na ziemi nyskiej – od paleolitu do okresu wędrówek ludów (<i>Mariusz Krawczyk</i>)	40
Paleolit – starsza epoka kamienia	42
Mezolit – środkowa epoka kamienia	45
Neolit – młodsza epoka kamienia	46
Kultura celtycka w okresie lateńskim epoki żelaza	56
Epoka żelaza – okres wpływów rzymskich i wczesny okres wędrówek ludów – kultura przeworska	57
Zanim powstało miasto (od VI do przełomu XII i XIII wieku) (<i>Stanisław Rosik</i>)	61
Nysa od... Nysy. Wprowadzenie	61
W świecie słowiańskich plemion	63
W drodze od plemienia do państwa	72
Na tropie początków Nysy. Pod władzą Piastów i wrocławskich biskupów (do przełomu XII i XIII wieku)	78

II. Miasto biskupie w średniowieczu	85
Jak powstało miasto (<i>Ewa Wólkiewicz</i>)	86
Rozwój przestrzenny w XIII–XV wieku (<i>Ewa Wólkiewicz</i>)	92
Rynek	98
• Nysa w <i>Kronice świata</i> Hartmanna Schedla	99
Mury miejskie	104
Zamek biskupi	105
Miejsca straceń	107
Przedmieścia	107
Stare Miasto	108
Przedmieście Ziębickie	110
Przedmieście Wrocławskie	111
Przedmieście Brackie	112
Ulica Morawska (Przedmieście Morawskie)	112
Przedmieście Szkoły	113
Przedmieście św. Mikołaja	113
Przedmieście Białskie	113
Młyny	114
Łaźnie	115
Topografia sakralna	116
Szpitale	126
Jak działało miasto (<i>Ewa Wólkiewicz</i>)	129
Ustrój miejski Nysy – podstawy ustrojowe	129
Wójtowie	130
Rada	132
Ława	137
Samorząd Starego Miasta	138
Starsi przedmieść	139
Funkcjonariusze municypalni	140
Relacje z biskupem i kapitułą katedralną	140
Potencjał gospodarczy miasta w średniowieczu (<i>Ewa Wólkiewicz</i>)	142
Rzemiosło	142
Handel	147
Uprawa roli i hodowla	148
• Mennica w Nysie	149
Spółczeństwo średniowiecznej Nysy (<i>Ewa Wólkiewicz</i>)	150
Demografia	150
Pochodzenie osadników	151
Elity miejskie	153
Specjalizacja zawodowa w przestrzeni miejskiej	155

Szlachta w mieście	156
Duchowieństwo	158
Kler parafialny	159
Duchowieństwo zakonne	161
Ubodzy, ludzie marginesu	164
Żydzi	165

Życie codzienne w Nysie (Ewa Wólkiewicz) 169

Cykl życia	169
Domy i ich wyposażenie	171
Ogrzewanie i oświetlenie	175
Odzież, obuwie i akcesoria stroju	175
Uzbrojenie	177
Wyżywienie	178
Opieka zdrowotna	181
Utrzymanie porządku i higiena	182
Rozrywka	183
Praktyki pobożne	185

Miasto na arenie śląskiej polityki (Ewa Wólkiewicz) 188

Powstanie władztwa biskupiego	188
Biskupia rezydencja w Nysie	191
Husyci pod Nysą	193
Zjazdy w Nysie	

Architektura, sztuka, rzemiosło artystyczne, szkolnictwo, muzyka i biblioteki średniowiecznej Nysy (Beata Giblak, Wojciech Kunicki) 195

Architektura	196
Malarze i malarstwo	200
Rzeźba średniowieczna	203
Złotnictwo	205
Rzemiosło artystyczne	206
Ludwisarstwo	206
Artystyczne wyroby skórzone	207
Kilka słów o nyskim szkolnictwie w dobie średniowiecza	207
Muzyka	208
Nyskie biblioteki i ich skarby	209

Pieczenie i herby Nysy (Marek L. Wójcik) 213

III. Miasto w okresie przemian (do 1618 roku) 233

Reformacja w Nysie (Ewa Wólkiewicz) 234

• Drukarnia	237
-------------	-----

Miasto stałą siedzibą biskupa (Ewa Wólkiewicz)	239
Zmiany w miejskiej przestrzeni	239
Władze miejskie w XVI wieku	241
Majątek miejski	244
Demografia i społeczeństwo	247
Kontreformacja w Nysie (Ewa Wólkiewicz)	253
Szkoły w Nysie w XVI w.	255
• Martin Helwig	256
Seminarium duchowne	258
Jezuici	260
Rozwój gospodarczy w XVI wieku (Ewa Wólkiewicz)	261
Rzemiosło	261
Handel	264
Między postem a karnawałem – życie codzienne w szesnastowiecznej Nysie (Ewa Wólkiewicz)	269
Obrzędy i zwyczaje cechowe	269
Opieka medyczna	271
Apteka	273
Wizyty władców i dostojników kościelnych	273
Zygmunt Stary w Nysie	276
Bractwo strzeleckie	278
Klęski elementarne	281
Mecenat biskupi i sztuka w Nysie w okresie renesansu (Beata Giblak, Wojciech Kunicki)	287
<i>Dignitas principalis</i> . Funkcje reprezentacyjne fundacji biskupich w Nysie	287
Muzyka	296
<i>Dignitas episcopalis</i> . Funkcje religijne fundacji biskupich w Nysie	297
Artyści nyscy okresu renesansu i odnowy trydenckiej	309
• Hans Dürer w Nysie	310
 IV. Od wojny trzydziestoletniej do wojen śląskich (1618–1741)	 313
W okresie wojny trzydziestoletniej (Lucyna Harc)	314
• Fortyfikacje Nysy w czasie wojny trzydziestoletniej (Grzegorz Podruczny)	316
Nysa w okresie pomiędzy wojnami (1648–1741) (Lucyna Harc)	326
• Procesy o czary w Nysie w XVII wieku	329
Życie w mieście w XVII i w pierwszej połowie XVIII wieku (Lucyna Harc)	333
• Twierdza Nysa między wojną trzydziestoletnią a 1740 r. (Grzegorz Podruczny)	337

Rekatolizacja (<i>Lucyna Harc</i>)	344
• Synod diecezjalny w Nysie 26–28 maja 1653 r.	345
• Biblioteka i twórczość Johanna Felixa Ambrosa Pedewitza	349
• Angelus Silesius w Nysie	361
Szkolnictwo nowożytne (<i>Lucyna Harc</i>)	368
Kultura w Nysie w dobie baroku (<i>Beata Gíblak, Wojciech Kunicki</i>)	374
Krąg jezuicki	374
Krąg miejski	384
Krąg bożogrobców	391
• Michael Klein – mistrz murarski w Nysie	392
Krąg biskupi	396
 Noty o autorach	 408
Wykaz skrótów	412
Bibliografia	413
Spis ilustracji	434
Spis tabel	442
Indeks osób	443
Summary	459